

Ukrainas valsts meži – “strīdus ābols” starp ministrijām

Avoti: Latvijas Mežu sertifikācijas padome un Ukrainas informācijas vietnes

Ukrainas Valsts meža resursu aģentūra ir kļuvusi par būtisku problēmu un strīdu avotu starp divām jaunizveidotām ministrijām, pēc tam, kad nesenajā valdības rekonstrukcijā tika sadalīta līdzšinējā apvienotā Ekonomikas, vides un lauksaimniecības ministrija. Vides aktīvisti aktīvi cīnās, lai saglabātu aģentūru jaunās Ekonomikas un vides ministrijas pakļautībā, kamēr lauksaimniecības lobijs vēlas to nodot atjaunotajai Agrārās politikas un pārtikas ministrijai. Zemāk lasāms detalizēts situācijas tulkojums, kā arī padziļināts konteksta un secinājumu izklāsts.

Pārmaiņas Ukrainas valdībā ierosina cīņu par mežu pārvaldību

Ukrainas lielākā vides organizācija ir vērsusies pie jaunā ekonomikas un vides ministra Oleksandra Kravčenko ar lūgumu nepieļaut Valsts meža resursu aģentūras iekļaušanu atjaunotajā lauksaimniecības ministrijā, savukārt kāds ietekmīgs parlamenta deputāts iestājas par pretējo. Viena no Ukrainas lielākajām zaļo aktīvistu grupām cīnās par to, lai Valsts meža resursu aģentūra netiktu nodota valsts atjaunotajai lauksaimniecības ministrijai. Situācija saasinājās četras dienas pēc valdības rekonstrukcijas, kuras rezultātā mežu nozare palikusi bez skaidri noteiktas pārraudzības institūcijas. Visukrainas Ekoloģiskā līga pirmdien publiskotā vēstulē aicinājusi jauno ekonomikas un vides ministru Oleksandru Kravčenko paturēt šo nozari savā pārraudzībā. Līga uzsver, ka pēdējo piecu gadu laikā īstenotās reformas ir palielinājušas nozares ikgadējo peļņu no 200 miljoniem grivnu līdz 6,9 miljardiem grivnu (aptuveni 135 miljoniem eiro).

Aktīvisti satraukti par Eiropas prasību iespējamo apdraudējumu

Ukrainas vides aktīvisti (cik atpazīstama situācija, ja runājam par Latviju...) brīdina – ja meža nozare nonāks agrārās politikas

pakļautībā, meži tiks pārvērsti par tīri "komerciālu instrumentu resursu ieguvei". Tāpat vēstulē norādīts, ka šāda pāreja apturētu Ukrainas mežsaimniecības standartu saskaņošanu ar Eiropas Savienības tiesību aktiem un varētu izraisīt jauno, dabiski ieaugušo mežu iznīcināšanu, lai pārvērstu šīs platības par lauksaimniecības zemi.

Konflikta pamatā ir nesenā Kijevas valdības reorganizācija. Augstākā Rada 16. jūlijā premjerministra amatā apstiprināja līdzšinējo uzņēmuma *Naftogaz* vadītāju Serhiju Korecki, kā arī sadalīja gadu pastāvējušo "mega-ministriju". Rezultātā izveidota Kravčenko vadītā Ekonomikas un vides ministrija, kā arī atjaunota Agrārās politikas un pārtikas ministrija, kuru vada Tarass Visockis. Šobrīd vēl nav pieņemti abu ministriju nolikumi, tādēļ joprojām ir atvērts jautājums, kurš ministrs koordinēs aģentūru, tās pārvaldītos 10,4 miljonus hektāru valsts meža zemju un 24 000 nozarē strādājošo.

Politisks spiediens no visām pusēm

Vēlme virzīt nozari lauksaimniecības virzienā jau ir izskanējusi publiski. Parlamenta Finanšu, nodokļu un muitas politikas komitejas vadītāja vietnieks Oleksandrs Kovaļčuks aicinājis jauno valdību nodot mežsaimniecību, kokapstrādi un mēbeļu ražošanu agrārās politikas pārziņā. "Nav laika, ko tērēt," uzsvēra O.Kovaļčuks, norādot, ka tieši T.Visockis iepriekš vadīja darba grupas, kas aktivizēja nozares reformas. O.Kovaļčuks apgalvo, ka struktūras maiņa kara laikā pārrautu darba saites un aizkavētu jau pieņemto lēmumu izpildi. Ekologi un vides aktīvisti šādā cīņā jau vienreiz ir uzvarējuši. Kopš aģentūras izveides 2010. gadā līdz pat 2019. gadam tā atradās lauksaimniecības ministru pakļautībā, līdz Kijeva mežus nodeva vides aizsardzības blokam. Līdzīgs mēģinājums mainīt pakļautību 2021. gadā cieta zaudējumu pēc tam, kā deviņas zaļo aktīvistu organizācijas parakstīja kopīgu paziņojumu pret šādu pāreju.

Finansiālie rekordi un Eiropas integrācijas likmes

Finansiālie rādītāji ir arguments abām pusēm. Aģentūras vadītājs Viktors Smals savā ikgadējā pārskatā ziņoja, ka nozares tīrā peļņa 2025. gadā sasniedza 6,9 miljardus grivnu, kas ir 2,76 reizes vairāk nekā gadu iepriekš. Koksnes pārdošanas apjoms sasniedza 30,4 miljardus grivnu (596 miljoni eiro), un nodokļos tika samaksāts nozares rekords – 16,1 miljards grivnu (316 miljoni eiro). "Mūsu īstenotās reformas ir pierādījušas savu efektivitāti," šogad martā uzsvēra V.Smals, salīdzinot šos datus ar 2020 gadu, kad pirms reformām nozare nopelnīja vien 200 miljonus grivnu.

Likmes ir augstas arī attiecībā uz Eiropas Savienību. Ukrainai šobrīd ir zema riska statuss saskaņā ar ES Atmežošanas regulu *EUDR*, pateicoties ieviestajām elektroniskajām ciršanas biļetēm un digitālajām koksnes izcelsmes izsekojamības reformām. Ekoaktīvistu brīdina, ka kontroles nodošana lauksaimniekiem varētu iedragāt Eiropas uzticību Ukrainas koksnes sertifikācijai pirms jaunie noteikumi stājas spēkā 30. decembrī. Tas varētu apdraudēt arī ārvalstu palīdzību, kas paredzēta karā cietušo mežu atjaunošanai un atmīnēšanai.

Tāpat 2025. gada pavasarī pieņemtā Ministru kabineta rezolūcija uzliek par pienākumu no 2027. gada maija pārtraukt kailcirtes Karpatu kalnu mežos. Aģentūra norāda, ka darbiniekiem doti trīs gadi, lai sagatavotos "dabai tuvai mežsaimniecībai", taču vides aizstāvji kārtējo reizi "ļoti bažījas", ka lauksaimnieku vadībā šīs pārmaiņas varētu tikt atceltas.

Uzņēmums *Lisi Ukraini* šomēnes ziņoja par jaunajiem kara laika izaicinājumiem – Harkivas apgabala pierobežas mežos Krievijas optiskās šķiedras droni uzbrūk kokvedējiem. Neskatoties uz to, koktirdzniecība joprojām ir viena no retajām Ukrainas eksporta nozarēm, kas kara apstākļos uzrāda izaugsmi. Jaunajam ministram Kravčenko nav publiskas pieredzes zaļajā politikā – viņš valdībā ieradās no uzņēmuma *McKinsey & Company* Kijevas biroja vadošā partnera amata, un viņa karjera līdz šim bijusi saistīta ar stratēģisko konsultēšanu un finanšu sistēmas pārbūvi.

Strīda pamatā – konceptuāla pieejas atšķirība

Ukrainas valdības aparāts pēdējos gados ir regulāri eksperimentējis ar ministriju apvienošanu un sadalīšanu. Lauksaimniecības un vides bloki gan tikuši apvienoti "mega-ministrijās", gan atkal sadalīti. Šī nepastāvība rada institucionālo

nestabilitāti un juridisko vakuumu - nav apstiprināti jaunie nolikumi. Strīda pamatā ir konceptuāla pieejas atšķirība. Agrārā politika pēc savas būtības ir vērsta uz maksimālu ražību, resursu ekstrakciju un īstermiņa peļņu, kas ekologu skatījumā ir destruktīvi meža ekosistēmai. Savukārt Vides ministrijas prioritāte ir ilgtspēja, bioloģiskā daudzveidība un klimata regulācija. Kopš meža nozares digitalizācijas un centralizācijas tā ir kļuvusi par ļoti ienesīgu valsts resursu un peļņa pieaugusi no 4 miljoniem eiro līdz 135 miljoniem eiro. Kara laikā, kad valsts budžetā hroniski trūkst līdzekļu, kontrole pār šādu pelnošu un nodokļus ģenerējošu aktīvu ir milzīgs politiskās un ekonomiskās ietekmes instruments.

Jaunais ekonomikas un vides ministrs Oleksandrs Kravčenko ir nācis no globālā konsultāciju giganta *McKinsey*. Viņa profils ir krīzes vadība un investīcijas, nevis ekoloģija. Tas vides aktīvistu organizācijām kārtējo reizi liek satraukties, ka viņš varētu viegli piekāpties komerciālajiem spiedieniem.

Riski un problēmas

Tā kā 2026. gada decembrī stājas spēkā jaunie Eiropas Savienības Atmežošanas regulas *EUDR* noteikumi, jebkādas neskaidrības vai institucionālas svārstības mežu pārvaldībā var tieši apdraudēt Ukrainas kokmateriālu eksportu uz Eiropu. Ja Eiropas partneri saskatīs riskus koksnes kontroles sistēmā, Ukraina zaudēs nozīmīgus ārvalstu valūtas ieņēmumus. Mežsaimniecība Ukrainā šobrīd tiek īstenota burtiski frontes un apšaudes apstākļos, piemēram, dronu uzbrukumi Harkivas mežos. Nozares pārvaldes destabilizācija var palielināt drošības riskus strādājošajiem un kavēt steidzamos atmīnēšanas darbus. Valsts ir apņēmusies līdz 2027. gadam pilnībā pārtraukt kailcirtes Karpatos. Vides aktīvisti uzskata, ja uzvarēs agrārais lobijs, pastāvēt reāls risks, ka šī pāreja uz “dabai tuvu mežsaimniecību” tiks iesaldēta vai pat atcelta par labu ātrai un agresīvai koksnes ieguvei kara ekonomikas atbalstam. Tas gan šajos dramatiskajos apstākļos būtu ļoti loģiska rīcība, kad Ukrainai ārkārtīgi nepieciešami pašu līdzekļi, lai aizstāvētu savu valsti pret iebrucējiem. Vai tiešām tas vides aktīvistus neuztrauc?

Ukraiņu premjerministram Serhijam Koreckim būs steidzami jāpieņem lēmums par aģentūras pakļautību. Kompromiss, visticamāk, prasīs stingru drošības garantiju iestrādāšanu jaunajos

ministriju nolikumos, lai, neatkarīgi no pakļautības, netiktu sagrauti digitalizācijas un e-izsekojamības sasniegumi.